

živa emeršič-mali

karlovy vary

Zgodba iz taborišča

strogo
nadzorovani
festivali

Najprej so bili, dolga leta, samo Karlovy Vary, lansko leto pa je politična ambicija po promociji Prage in Češke pripeljala do ustanovitve filmskega festivala v glavnem mestu. Obe prireditvi sta praktično v istem hipu začeli tudi neusmiljeno medsebojno tekmo. In rezultat? Že res, da je praški festival toplicam kralja Karla prevzel mednarodno licenco festivala prve kategorije, toda tradicija, poslovna spretnost in nenazadnje – šarm preteklih desetletij, ko je karlovarski festival predstavljal filmska vrata za železno zaveso, ostajajo še naprej doma na bregovih Sazave. Pod najlepšimi baročnimi, klasicističnimi in art-decojevskimi pročelji v tem delu Evrope.

Spopad med obema festivaloma je tik pred slovesnim začetkom v Karlovih Varyh dosegel dramatični vrhunec, kot v kakšnem (slabem) filmskem scenariju.

V pisarne karlovarskega festivala v Pragi je bilo neko noč skrivnostno vlomljeno in neznani storilci so odnesli dokumente, računalnike, diskete in še nekaj podobnih malenkosti. Vloma niso pojasnili, v Karlovih Varyh pa so bili vsi brez izjeme prepričani, da je to umazana "rabota" konkurence. Morda so zato številne in slikovite zadrege z namestitvijo več kot 600 gostov reševali s flegmatičnim skomiganjem z rameni in stavkom, ki je v nekaj dneh postal antologijski: "Oprostite, toda niste v računalniku..."

Češka kinematografija, nekdanj vodilna filmska velesila vzhodnega bloka, kulturna domovina spoštovanih *auteurjev*, oskarjevcev in znamenitih disidentov, se opoteka pod udarci novega kapitalizma. Duhovna svoboda jo je oropala dramatičnih tem, iz katerih je črpala navdih v dobi enoumja in totalitarizma, brezobzirni ekonomski liberalizem pa je izpraznil državne jaslje in vrgel producente na svobodni trg. Tudi država je postala bolj stiskaška, povprečni češki film dobi samo še kakšnih 20 odstotkov državnega denarja, za vse ostalo pa morajo priskrbeti producenti sami. Možnosti, da bi se denar povrnil, so teoretično minimalne, v praksi pa nikakršne, zato posnamejo samo še manj kot dvajset filmov na leto. Legendarne studije Barandow, ki sta jih ustanovila oče in stric Václava Havla, razprodajajo tujcem, predvsem Američanom, ki so v zadnjih dveh letih odkrili, da je Telecom, nekaj pa je bilo tudi državnih sredstev), pa preprosto ni dovolj filmov za dva tekmovalna programa! V Pragi je bilo vsega skupaj 134 filmov, toda samo 13 jih je ustrezalo pravilom za podeljevanje nagrad.

Manjkajočo mednarodno licenco je enaintrideseta izdaja festivala v Karlovih Varyh nadomestila z obilico zvezdniskega blišča. Ni naključje, prej železno pravilo, da je ves, z nekaj evropskimi izjemami, prišel iz Hollywooda. Nagrado za življenjsko delo so podelili veteranu Gregoryju Pecku, festivalsko občinstvo pa so razveselili še pogledi na Olympio Dukakis, Whoopi Goldberg, Rosie Perez in Alana Aldo. Slednji je bil sploh največja zvezda domačega občinstva, saj je češka televizija prav takrat – z dvajsetletno zamudo – vrtela kulturno serijo M.A.S.H. V zaspano in idilično podobo podeželskega mesteca se kot obelisk iz drugega časa zajeda petnajstnadstropna betonska pošast, tipičen proizvod megalomanske

Nagrade 31. festivala Karlovy Vary

Velika nagrada žirije – Kristalni globus:

Kavkaški ujetnik, režija Sergej Bodrov (Rusija/Kazahstan)

Nagrada žirije:

Cvet moje skrivnosti, režija Pedro Almodovar (Španija)

Posebna nagrada žirije:

Sveta Klara, režija Ori Sivan in Ari Folman (Izrael)

Najboljši režiser:

Peter Gothar za film Zgodba iz taborišča (Madžarska)

Najboljša igralka:

Marisa Peredes v filmu Cvet moje skrivnosti

Najboljši igralec:

Pierre Richard v filmu Zaljubljeni kuhar (Francija)

socialistične arhitekture brez posluha za historičnost okolja. V njej je hotel Thermal, prizorišče festivala. Stekleni hodniki, betonska mednadstropja, velikanski lobiji, avle, sprejemnice in restavracije so bili, ob vsej svoji predimenzioniranosti, ravno pravšnji za nepopisno množico obiskovalcev. Mimo festivala je Thermal najbrž videti kot mesto duhov, toda med festivalom je bil prav priljuden, čeprav še vedno poln soc-realističnih pasti, kakršna je na primer napis na edinem stranišču v pritličju: Malica od 11. do 11.30. Zvezda mednarodne žirije je bila ameriška igralka Julia Ormond, v njeni ljubki sencji pa so ostali Ivan Passer, Regis Wargnier, Boleslaw Mihalek in drugi manj znani člani žirije. Filmi, s katerimi je imela žirija opraviti, so bili sila različni. Šestnajst filmov je predstavljalo praktično vse pomembnejše evropske kinematografije z izjemo Italije in Velike Britanije, od zunajevropskih pa Indijo, Izrael in Združene države. Posebnih presenečenj ni bilo, prevladovali so filmi s sodobno politično, družinsko ali socialno tematiko, nekaj preinterpretacij velike literature za sodobno rabo, na primer Gorkega, ali Tolstoja, inspiriranega s čečensko tragedijo (**Kavkaški ujetnik**, režija Sergei Bodrov), za konec pa še komedija (**Cvet moje skrivnosti**, Pedro Almodovar). Hrvaško kinematografijo je predstavljala Zrinko Ogresta s filmom **Isprani**, korektno posneto mračno dramo o brezizhodni sedanjosti hrvaške vojne generacije. Umetniški obračuni s polpreteklo zgodovino so vtisnili svoj pečat tudi sodobnemu poljskemu filmu. Poljaki so na primer prav v Karlovih Varyh prvič zavrteli film **Skušnja** (*Pokuszenie*) režiserke Barbare Sass, ki poskuša odkriti resnico o montiranih procesih proti katoliškim duhovnikom sredi petdesetih let. Program z imenom *Horizonti* je predstavljala glavnino programa – kar 32 filmov. Zbral je najbolj zveneče filmske naslove, praktično vse zmagovalce z evropskih festivalov, od lanskim Benetk do letošnjega Rotterdama, Berlina in Cannesa ter nekaj najbolj "vročih" naslovov ameriške filmske scene – hollywoodske in neodvisne. Uvodni in zaključni film sta bila seveda ameriška, paradna konja iz hollywoodskih hlevov, **Hollandov Opus** (*Mr. Holland's Opus*) z Richardom Dreyfusom in Eddie, najnovejši film Whoopi Goldberg. Festival je ponujal še nekaj spremljevalnih programov, v katerih se je ob množici naslovov tu in tam razkril zanimiv filmski izdelek. Program *Drugačen pogled* si je prizadeval odkriti drugačno, samosvojo avtorsko poetiko filmskih avtorjev (29 filmov), v programu *Dokumenti* se je predstavilo 22 dokumentarcev, pod naslovom *Vzhodno od raja* pa sta se med 19 filmi iz nekdanjih vzhodnih držav festivalskemu občinstvu uspešno predstavila tudi slovenska filma **Radio.doc** Mirana Zupaniča in **Carmen** Metoda Pevca. Naravnost anekdotični pa so bili dogodki, ki so se zvrstili okoli retrospektive najbolj znamenite jugoslovanske generacije diplomantov praške FAMU – Rajka Grlića, Gorana Markovića, Lordana Zafranovića, Srdjana Karanovića in Gorana Paskaljevića. Slikovita peterica se je predstavila s filmi **Samo jednom se ljubi**, **Tito i ja**, **Virdžina**, **Zemaljski dani** teku in **Padec Italije**. Zafranovićevega filma

Večerni zvonovi organizatorji niso mogli dobiti iz Zagreba zaradi njegove "tehnične" neustreznosti. Zaplet je prerastel v afero, ki se je končala s podpisovanjem protestne peticije, namenjene hrvaškemu oblastem, naj Zafranoviću nehajo odrekati pravico do tega, da svoje filme po svetu tudi – pokaže. Usoda praške peterice je na nek način značilna za razmere na ozemlju bivše Juge: Zafranović živi kot emigrant v Pragi, Paskaljević v Parizu, Karanović v Združenih državah. Niti eden od njihovih izbranih filmov ni prispel na festival iz države, kjer je nastal. **Virdžina** na primer, so vrteli s španskimi podnapisi, Zafranovićev film pa so po negativnem odgovoru iz Zagreba dobili iz Beograda. Predsednik mednarodne žirije, francoski režiser Regis Wargnier (**Indokina**), je bil mnogo bolj diplomatski kot njegov kolega po funkciji, Max von Sydow, nekaj tednov prej. "Tukaj mi je všeč," je rekel, "mного bolj kot v Cannesu, kjer se vsi samo razkazujejo." O filmih ni rekel nič slabega, žirija pa je razsodila, kot pač je. Filmski festival v Karlovih Varyh bi morda lahko opustil konkurenco in (p)ostal festival revijalnega tipa. Množica prikazanih filmov nakazuje razvoj v to smer, toda prisotnost praškega rivala in zato negotova prihodnost prireditve najbrž narekujejo energični in spretni direktorici Evi Zaoralovi, da ostane v ringu in skuša za prihodnje leto pridobiti čim boljšo tekmovalno selekcijo. Da o članih žirije in zvezdniških gostih sploh ne govorimo!

Namesto epiloga: "Kje hudiča bodo pa našli vse te filme," je zarenčal moj cinični nizozemski kolega Peter van Beuren in najbrž pomislil (tudi) na osrednji festival v svoji deželi. "Ja, res bo hudo. Ampak če mene ne skrbi za Film Art Fest...", zinem odločno. (Spet bomo na prste šteli evropske filme in škilili čez Atlantik). "Ja, tu smo vsi na istem," izjavi Peter resignirano, "Župa je evropska, poper pa ameriški". In jo mahne proti Thermalu. Ob osmih je zaključni žur, potem pa *Na shledanou, Karlovy Vary, see you next year!*•

Isprani
Kavkaški ujetnik
Skušnja